

Sygn. akt VI U 719/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant sekr. sądowy Sylwia Sawicka

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2017 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: R. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 26 stycznia 2015 r. (...)

w sprawie: R. N.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o przeniesienie odpowiedzialności za długi składkowe spółki na członka zarządu

I zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż odwołujący R. N. ponosi odpowiedzialność za zobowiązania składkowe (...) Spółki z o.o. z siedzibą w B. w łącznej kwocie 48 393 zł 76 gr (czterdzieści osiem tysięcy trzysta dziewięćdziesiąt trzy 76/100), w tym :

1) na ubezpieczenia społeczne :

- 32 241 zł 56 gr (trzydzieści dwa tysiące dwieście czterdzieści jeden

56/100) z tytułu nieopłaconych składek za okres 12/2009,

02/2010 – 05/2011,

- 2 886 zł (dwa tysiące osiemset osiemdziesiąt sześć) z tytułu odsetek

za zwłokę naliczonych na dzień 3 lipca 2011 r.,

- 766 zł 80 gr (siedemset sześćdziesiąt sześć 80/100) z tytułu kosztów

egzekucyjnych,

2) na ubezpieczenie zdrowotne :

- 8 489 zł 25 gr (osiem tysięcy czterysta osiemdziesiąt dziewięć

25/100) z tytułu nieopłaconych składek za okres 12/2009,

02/2010 – 05/2011,

- 745 zł (siedemset czterdzieści pięć) z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych do dnia 3 lipca 2011 r.,

- 193 zł 80 gr (sto dziewięćdziesiąt trzy 80/100) z tytułu kosztów egzekucyjnych,

3) na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych :

- 2 772 zł 35 gr (dwa tysiące siedemset siedemdziesiąt dwa 35/100) z tytułu nieopłaconych składek za okres 12/2009, 02/2010 – 05/2011,

- 233 zł (dwieście trzydzieści trzy) z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 3 lipca 2011 r.,

- 66 zł (sześćdziesiąt sześć) z tytułu kosztów egzekucyjnych;

II oddała odwołanie w pozostałej części,

III zasądza od R. N. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych Oddziału w B. 1 224 zł (jeden tysiąc dwieście

dwadzieścia cztery) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Na oryginalne właściwy podpis

VI U 719/15

UZASADNIENIE

Decyzją NR (...) z dnia 26 stycznia 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. – na podstawie art.108 § 1 w związku z art.107 § 1, § 2 pkt 1, 2 i 4 i art.116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa, poprzez art.31 i art.32 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych – przeniósł na R. N. odpowiedzialność za zobowiązania płatnika (...) Sp. z o.o. z siedzibą w B. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi w łącznej kwocie 72.576 zł 94 gr, w tym:

1) na ubezpieczenia społeczne:

- 34.952 zł 89 gr – z tytułu nie opłaconych składek za okres 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.;
- 17.575 zł z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 1.242 zł 20 gr z tytułu kosztów egzekucyjnych;

2) na ubezpieczenie zdrowotne:

- 9.234 zł 12 gr – z tytułu nie opłaconych składek za okres 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.;

- 4.632 zł – z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 318 zł 08 gr – z tytułu kosztów egzekucyjnych;

3) na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych:

- 3.005 zł 65 gr – z tytułu nie opłaconych składek za okres 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.;
- 1.510 zł – z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 107 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych.

W uzasadnieniu tej decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych podał, iż na podstawie zebranych dokumentów ustalił następujący stan faktyczny:

(...) spółka z o.o. z siedzibą w B. przy ul. (...), prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...). Od maja 2005r. spółka zatrudniała pracowników. Z tego tytułu była zobowiązana do opłacania należnych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Ponieważ płatnik nie wywiązał się z tego obowiązku w sposób prawidłowy, na jej koncie powstało zadłużenie, które na dzień wydania niniejszej decyzji wynosi łącznie 184.013,82 zł, w tym:

1) na ubezpieczenia społeczne:

- 101.251,24 zł – z tytułu nie opłaconych składek za okres 03-05/2006r., 10/2006r. – 02/2009r., 04/2009r. – 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.;
- 70.452,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 1.242,20 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych;

2) na ubezpieczenie zdrowotne:

- 20.390,86 zł – z tytułu nie opłaconych składek za okres 01/2008r. – 05/2008r., 07/2008r. – 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.;
- 12.356,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 318,08 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych;

3) na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych:

- 8.893,00 zł – z tytułu nie opłaconych składek za okres 10/2006r. – 12/2009r., 02/2010r. – 10/2011r.,
- 6.030,00 zł – z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 26 stycznia 2015r.;
- 107,00 zł – z tytułu kosztów egzekucyjnych.

Nieopłacone należności figurujące na rozliczeniowym koncie spółki (...) były objęte przymusowym dochodzeniem w trybie egzekucji administracyjnej prowadzonej przez Dyrektora Oddziału ZUS w B. z rachunku bankowego ww. spółki. Jak ustalono, wystąpił zbieg egzekucji do tego samego prawa majątkowego, z którego przymusowe dochodzenie należności prowadził także Naczelnik (...) Urzędu Skarbowego w B.. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy XV Wydział Gospodarczy z dnia 4 lipca 2011r. ogłoszono upadłość spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...). W związku z powyższym pismem z dnia 25 sierpnia 2011r. tut. Oddział ZUS dokonał zgłoszenia swoich wierzytelności w łącznej wysokości 168.395,56 zł. W ramach postępowania upadłościowego spółki został sporządzony

ostateczny plan podziału i syndyk dokonał likwidacji masy upadłości dłużnika. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 10 września 2014r. postępowanie upadłościowe płatnika zostało ukończone jednak nie doprowadziło do uregulowania zobowiązań spółki wobec ZUS.

Na podstawie danych zawartych w Krajowym Rejestrze Sądowym, Oddział ZUS w B. ustalił, że R. N. pełnił funkcję prezesa zarządu ww. spółki od dnia 30 grudnia 2009r. Jak ustalono, w toku prowadzonego w przedmiotowej sprawie postępowania nie składał on żadnych wyjaśnień, dokumentów i wniosków.

Powyższy stan faktyczny został przeanalizowany i oceniony w oparciu o art.107, 108 oraz art.116 powołanej w sentencji decyzji ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. – Ordynacja podatkowa (zwanej dalej Ordynacją podatkową). Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych z mocy art.31 i art.32 ustawy z dnia 13 października 1998r. ustawy sus.

Zgodnie z art.107 § 1 Ordynacji podatkowej, w przypadkach i w zakresie przewidzianym we wspomnianej ustawie, za zaległości podatkowe podatnika odpowiadają całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem również osoby trzecie. Do kręgu takich osób, z mocy art.116 Ordynacji podatkowej, należą również członkowie zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Osoby takie odpowiadają za następujące rodzaje zobowiązań:

- należność główną (składki);
- odsetki za zwłokę;
- koszty postępowania egzekucyjnego.

W myśl art.116 tej samej ustawy za zaległości z tytułu składek spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

1) nie wykazał, że:

- a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo
- b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszeniu upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy,

2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

Odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu.

W przypadku R. N. Zakład stwierdził, że zaistniały przesłanki uzasadniające przeniesienie na niego odpowiedzialności za zobowiązania (...) Sp. z o.o., ponieważ:

- egzekucja wobec ww. Spółki okazała się całkowicie bezskuteczna,
- pełnił on funkcję członka zarządu w okresie, kiedy powstało wymienione w sentencji zadłużenie,
- postępowanie upadłościowe spółki nie doprowadziło do uregulowania zobowiązań spółki wobec ZUS. Jak ustalono, na wniosek (...) Sp. z o.o. postanowieniem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy, Wydział XV Gospodarczy z dnia 4 lipca 2011r. została ogłoszona upadłość płatnika, jednak z uwagi na fakt, że w chwili wydania tego

postanowienia spółka posiadała najwcześniejsze zobowiązania wobec ZUS za 2006r., w tym przypadku w ocenie Zakładu nie można uznać, aby wniosek o ogłoszenie upadłości spółki został złożony we właściwym terminie,

- R. N. nie wskazał mienia, z którego możliwe byłoby zaspokojenie zobowiązań w znacznej części.

Dodatkowo Zakład wyjaśnił, że w orzecznictwie utrwalil się pogląd, że wniosek o upadłość powinien być zgłoszony w takim czasie, aby wszyscy wierzyciele mieli możliwość równomiernego, chociaż tylko częściowego zaspokojenia z majątku spółki (por. wyroki NSA z dnia 5 maja 2005r., sygn. akt 1663/04, LEX nr 171668, z dnia 8 kwietnia 2009r., sygn. akt II FSK 132/09 LEX nr 496155). Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy, organ rentowy uznał, że wniosek o upadłość (...) sp. z o.o. wniesiony został zbyt późno. Nie ulega wątpliwości, że spółka zalegała z płatnościami składek już od 2006r., natomiast ogłoszenie upadłości nastąpiło dopiero w dniu 4 lipca 2011r. (a więc po 5 latach po powstaniu pierwszych zobowiązań). To dowodzi, że mimo powstania obowiązku zgłoszenia wniosku w przedmiocie wszczęcia postępowania o ogłoszenie upadłości spółki (zaprzestanie płacenia długów), obowiązku tego we właściwym czasie nie wykonano.

Odwołanie zaskarżające powyższą decyzję w całości wniósł w imieniu R. N. jego pełnomocnik procesowy, domagając się jej zmiany w ten sposób, że odwołujący nie odpowiada za zobowiązania (...) Spółki z o.o. w B. z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego i Fundusz Pracy i FGŚP za okres od grudnia 2009r. do października 2011r., jak również domagając się zasądzenia kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania skarżący podał, co następuje:

Bezspornym jest, iż R. N. pełnił funkcję Prezesa Zarządu spółki (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. w okresie od grudnia 2009r. do dnia 4 lipca 2011r., do dnia ogłoszenia upadłości. W okresie od roku 2009 do 2011 spółka (...) zatrudniała pracowników i z tego tytułu była zobowiązana do opłacania składek na ich ubezpieczenie zdrowotne i społeczne.

Według organu rentowego spółka nie opłaciła składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 72.576,94 zł.

Wobec powstania zaległości z tytułu składek, organ rentowy wszczął wobec spółki egzekucję administracyjną. Spółka miała zajęty rachunek bankowy, mimo to spółka dokonała wpłaty kwoty 20.000 zł na konto urzędu skarbowego prowadzącego egzekucję. ZUS posiadał zastawy rejestrowe na majątku spółki. W okresie dwóch lat poprzedzających wniosek o ogłoszenie upadłości, w spółce były prowadzone kontrole skarbowe, które paraliżowały jej normalną działalność gospodarczą i konsekwentnie doprowadziły do decyzji o upadłości.

Zgodnie z treścią przepisu art.116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa, za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

1) nie wykazał, że:

- a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo
- b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy,

2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części,

Na mocy art.31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych powołana regulacja ma zastosowanie także do składek na ubezpieczenie społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz do składek na

Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Jak z powyższego wynika, subsydiarna odpowiedzialność członka zarządu spółki w rozumieniu powołanego art.116 Ordynacji podatkowej może się zaktualizować, gdy istnieją zobowiązania spółki, których egzekucja okazała się bezskuteczna.

Organ rentowy wydając decyzję z pouczeniem, iż przysługuje odwołanie do sądu ubezpieczeń społecznych, a postępowanie w tej sprawie toczy się przed sądem powszechnym, jako postępowanie cywilne, regulowane przepisami Kodeksu Postępowania Cywilnego. Dlatego też organ rentowy musi przestrzegać zasad rządzących procesem cywilnym zasadach dotyczących rozkładu ciężaru dowodu. Organ rentowy jedynie stwierdził, iż spółka zalega z płatnościami składek od 2006r. natomiast ogłoszenie upadłości nastąpiło dopiero w dniu 4 lipca 2009r. Organ rentowy uzasadniając swoje stanowisko podaje, iż nie można uznać, że wniosek o upadłość został złożony we właściwym terminie. Stwierdzenia organu rentowego są lakoniczne i na tej podstawie przenosi odpowiedzialność na członka zarządu.

Oceniając prawidłowość postępowania prezesa zarządu w zakresie niezgłoszenia przezeń we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, znaczenie mają przepisy prawa upadłościowego i naprawczego. Zgodnie z treścią art.10 ust.1 tego aktu prawnego, upadłość ogłasza się w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny. Z treści przepisu art.11 ust.1 wynika natomiast, że dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań. Dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Natomiast przepis art.21 ust.1 stanowi, że dłużnik jest obowiązany, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, zgłosić w sądzie wniosek o ogłoszenie upadłości.

Z powyższych uregulowań prawnych wynika więc jasno, że zastosowanie mechanizmu przewidzianego normą art.116 § 1 Ordynacji podatkowej będzie możliwe dopiero po niebudzącym wątpliwości ustaleniu stanu faktycznego, w tym m.in. ustaleniu, że w okresie pełnienia przez R. N. funkcji prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zaszły okoliczności uzasadniające zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości. W przypadku uznania, że taki wniosek nie został zgłoszony we właściwym czasie – po wykazaniu, że niedokonanie tej czynności nastąpiło bez winy członka zarządu spółki.

W orzecznictwie sądów administracyjnych podkreśla się, iż organy podatkowe orzekając o odpowiedzialności członków zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek, powinny jednoznacznie i precyzyjnie ustalić oraz ocenić czas powstania prawnego obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości w kontekście ustaleń faktycznych: kiedy spółka zaprzestała płacenia długów lub kiedy nastąpił stan, w którym jej majątek nie wystarczał na zaspokojenie długów.

W ocenie odwołującego się, sam fakt zaniechania płacenia składek nie może być przesłanką złożenia wniosku o upadłość. Odpowiednim momentem na złożenie wniosku o upadłość jest fakt gdy dłużnik zaprzestał całkowitego płacenia swoich długów i nie ma majątku na ich zaspokojenie. Odwołujący dokonywał spłaty wierzycieli w miarę wpływu środków finansowych.

Odwołujący się składając wniosek o upadłość uprawdopodobnił, iż spółka zaniechała płacenia swoich długów, a wniosek został złożony 19 maja 2011.

Z ostrożności procesowej odwołujący wnosił także o powołanie biegłego z zakresu rachunkowości i księgowości oraz z zakresu badania sprawozdań finansowych na okoliczność ustalenia stanu niewypłacalności Spółki z o.o. (...) w okresie od grudnia 2009r. do maja 2011r. oraz tego czy istniał stan niewypłacalności Spółki skutkujący obowiązkiem złożenia wniosku o ogłoszenie jej upadłości.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o oddalenie odwołania, powołując argumentację przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Ponadto w toku procesu (pismo z dnia 2 lutego 2017r. k.163 a.s.) organ rentowy

wniósł także o zasądzenie od skarżącego na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

R. N. od dnia 1 stycznia 2010r. pełnił funkcję prezesa jednoosobowego zarządu (...) Spółki z o.o. z siedzibą w B.. Do dnia 31 grudnia 2009r. był on wiceprezesem zarządu, a funkcję prezesa pełniła jego żona M. N., która z dniem 31 grudnia 2009r. złożyła rezygnację z pełnienia tej funkcji.

(dowód: protokół Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników (...) Sp. z o.o. z dnia 30 grudnia 2009r. – k.119 akt sprawy; zeznania świadka M. N. – e-protokół rozprawy k.129 i skrócony protokół rozprawy k.126 – 128 a.s.)

W dniu 19 maja 2011r. R. N. jako prezes zarządu złożył wniosek o ogłoszeniu upadłości (...) Spółki z o.o. z siedzibą w B. obejmującą likwidację majątku dłużnika.

Postanowieniem z dnia 4 lipca 2011r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy Wydział XV Gospodarczy ogłosił upadłość (...) Spółki z o.o. z siedzibą w B. obejmującą likwidację majątku upadłego (sygn. akt sprawy o ogłoszeniu upadłości XV GU 27/11), wyznaczając syndyka masy upadłości w osobie L. A..

(dowody: k.2-3 oraz k.61 akt sprawy Sądu Rejonowego w Bydgoszczy Xv Wydziału Gospodarczego o sygn. akt XV GU 27/11)

W toku postępowania upadłościowego zostały sporządzone listy wierzytelności oraz plan podziału, a majątek (...) Spółki z o.o. został zlikwidowany. Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2014r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy Wydział XV Gospodarczy zatwierdził ostateczny plan podziału funduszy masy upadłości złożony przez syndyka w dniu 16 lipca 2013r., a następnie postanowieniem z dnia 10 września 2014r. Sąd ten stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego (...) Spółki z o.o. w upadłości likwidacyjnej (k.358 i 365 akt sprawy Sądu Rejonowego w Bydgoszczy o sygn. akt XV GUp 15/11).

Postanowieniem z dnia 12 marca 2015r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego (sygn. akt BY. XIII NS-REJ. (...)), wykreślił (...) Spółkę z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w B. z Krajowego Rejestru Sądowego i postanowienie to uprawomocniło się z dniem 23 kwietnia 2015r. (k.41 akt niniejszej sprawy).

Spór w niniejszej sprawie dotyczył tego czy R. N. jako członek zarządu (prezes) (...) Spółki z o.o. z siedzibą w B. ponosi odpowiedzialność za długi składkowe (wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi) tej Spółki, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym i których termin wymagalności przypadał w okresie, gdy pełnił on funkcję prezesa zarządu tej Spółki.

Materialno-prawną podstawę odpowiedzialności członka zarządu m.in. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi art.116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. – Ordynacja podatkowa (w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonej decyzji), zgodnie z którym za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

1) nie wykazał, że:

a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo

b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy;

2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

Z kolei art.116 § 2 Ordynacji podatkowej stanowi, że odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upłynął w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art.52 powstała w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu.

Ponadto art.107 § 2 Ordynacji podatkowej (w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonej decyzji) stwierdza, że jeżeli dalsze przepisy nie stanowią inaczej, osoby trzecie odpowiadają również za:

- 1) podatki niepobrane oraz pobrane, a niewypłacone przez płatników lub inkasentów,
- 2) odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych,
- 3) niezwrócone w terminie zaliczki naliczonego podatku od towarów i usług oraz za oprocentowanie tych zaliczek,
- 4) koszty postępowania egzekucyjnego.

Powyższe przepisy stosuje się odpowiednio do składek na ubezpieczenia społeczne z mocy odesłania z art.31 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 1778 ze zm.). Natomiast art.32 tej ustawy stwierdza, że do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzenia odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach i ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Na tle cytowanych unormowań organ rentowy upatrywał podstaw do przeniesienia na powoda długów składkowych (i należności ubocznych) (...) Spółki z o.o. w dokonanym postępowaniu administracyjnym ustaleniu, że wniosek o ogłoszeniu upadłości tej Spółki nie został złożony we właściwym czasie.

W judykaturze przyjmuje się, że wykładni pojęcia „właściwy czas” do zgłoszenia wniosku o upadłość nie należy dokonywać opierając się tylko na podstawach i terminach złożenia wniosku o ogłoszeniu upadłości określonych w art.21 Prawa upadłościowego i naprawczego, ale także z uwzględnieniem celu, jakiemu uregulowanie zawarte w art.116 § 1 Ordynacji podatkowej ma służyć. Celem tym jest ochrona należności publicznoprawnych, a także – co do należności składkowych – ochrona Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyroku SN z dnia 11 maja 2006r., I UK 271/05, OSNP 2007/9 – 10/142). Przepisy Ordynacji podatkowej na odsyłają wprost do Prawa upadłościowego, w związku z czym brakuje dogmatycznej podstawy do przyjmowania takiego bezpośredniego związku między wymienionymi uregulowaniami. Ponadto różny jest przedmiot regulacji wymienionych aktów prawnych, a w związku z tym również ich cel i funkcja. Ze względu na cel i funkcję uzasadnione jest natomiast odwołanie się do zasad odpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania spółki, na których zresztą wzorowano się formułując treść art.116 Ordynacji podatkowej. W myśl art.299 k.s.h. (art.298 k.h.), jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowi zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie układowe albo, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcie postępowania upadłościowego nastąpiło nie z jego winy. Na gruncie art.298 k.h. została ukształtowana wykładnia pojęcia „właściwego czasu” zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcia postępowania układowego, która powinna zostać uwzględniona przy wykładni tego pojęcia użytego w art.116 Ordynacji podatkowej. W szczególności na uwzględnienie zasługuje pogląd, według którego nie ma uzasadnienia dla mechanicznego przenoszenia do wykładni tego pojęcia użytego w Kodeksie handlowym unormowania art.5 Prawa upadłościowego, określającego, że wniosek o ogłoszenie upadłości powinien zostać zgłoszony w ciągu 2 tygodni od dnia ujawnienia, że majątek spółki nie wystarcza na zaspokojenie długów (por. wyroki SN z dnia 6 czerwca 1997r., III CKN 65/97, OSNC 1997/11/187; z dnia 11 października 2000r., III CKN 252/00, LEX 51887; z dnia 18 października 2000r., V CKN 109/00, Lex nr 52742; z dnia 14 czerwca 2006r. I UK 324/05,

OSNP 2007/13-14/200). W wyroku z dnia 22 czerwca 2006r. (I UK 369/05, LEX 376439) Sąd Najwyższy wskazywał, że ocena czy zgłoszenie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło „we właściwym czasie” w rozumieniu art.116 § 1 Ordynacji podatkowej, powinno uwzględniać wszystkie okoliczności sprawy wynikające z ustalonego stanu faktycznego, a nie jedynie odnosić się do terminu wynikającego z art.5 § 1 Prawa upadłościowego (obecnie z art.21 ust.1 Prawa upadłościowego i naprawczego).

Zaprzestanie płacenia długów, jako kryterium ogłoszenia upadłości, musi mieć trwały charakter, co oznacza, iż dłużnik nie tylko obecnie nie płaci długów, ale także nie będzie tego czynił w przyszłości z powodu braku niezbędnych środków. Chodzi przy tym o regulowanie wszystkich zobowiązań płatniczych związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą, a nie tylko niektórych z nich (postanowienia SN z dnia 14 czerwca 2000r., V CKN 1117/00, LEX 56047; z dnia 15 listopada 2000r., IV CKN 1324/00, LEX 536993; z dnia 31 stycznia 2002r., IV CKN 659/00, LEX 53150 i wyrok z dnia 28 kwietnia 2006r., V CKN 39/06, LEX 376485). W odniesieniu do przedsiębiorców wymienionych w art.1 § 2 Prawa upadłościowego każda z dwóch przyczyn ogłoszenia upadłości ma zaś samodzielny byt, a konsekwencją tego jest stwierdzenie, że dysponujący nawet sporym majątkiem dłużnik będzie uznany za upadłego, jeżeli zaprzestał w sposób trwały płacenia długów (postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2002r., V CKN 342/01, LEX 75360). W orzecznictwie podkreśla się także, że „właściwym czasem” w rozumieniu komentowanego przepisu nie jest ani krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów na skutek przejściowych trudności, ani też całkowite zaprzestanie płacenia długów w następstwie wyzbycia się przez podmiot gospodarczy całego (lub prawie całego) majątku, lecz chwila kiedy wiadomo już że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić wszystkich swych zobowiązań. Określenie tej chwili powinno być ujmowane elastycznie w zależności od okoliczności konkretnego wypadku, bowiem właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustaloną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy, dla określenia której nie ma znaczenia subiektywne przekonanie członków zarządu spółki. Nie ma też podstaw do traktowania zaległości składkowych wobec ZUS jako pozbawionych znaczenia w aspekcie sytuacji finansowej spółki i przyjęcia w związku z tym, że – mimo powstania tych zaległości – nie doszło do trwałego zaprzestania spłaty długów (wyroki SN z dnia 22 czerwca 2006r., I UK 369/05, LEX 376439; z dnia 23 czerwca 2004r., V CK 533/03, LEX 194093; z dnia 14 czerwca 2006r., I UK 324/05, OSNP 2007/13-14/200; z dnia 24 września 2008r., II CSK 142/08, LEX 470009 i z dnia 19 marca 2010r., II UK 259/09, LEX 599776).

Zgodnie z art.11 ust.1 i ust.2 ustawy z dnia 28 lutego 2003r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (w brzmieniu obowiązującym w dniu złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (...) Sp. z o.o. – tj. w dniu 19 maja 2011r. – t.j. Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz.1361 ze zm.):

- ust.1, dłużnika uważa się za niewypłacalnego, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych,
- ust.2, dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego, także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje.

Z kolei art.21 ust.1 Prawa upadłościowego i naprawczego (w brzmieniu z dnia złożenia przez powoda wniosku o upadłości Spółki (...)) stanowił, że dłużnik jest obowiązany, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, zgłosić w sądzie wniosek o ogłoszenie upadłości.

Na podstawie dowodów z pisemnej opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości (rachunkowości) z dnia 15 grudnia 2016r. R. F. (k.138 – 145 a.s.), ustnych wyjaśnień tej opinii złożonych na rozprawie (e-protokół rozprawy k.189 a.s. i skrócony protokół rozprawy k.185 – 187) i zeznań świadka Z. W. (e-protokół rozprawy k.87 a.s. i protokół skrócony k.83 – 85 a.s.) oraz dowodu z dokumentów zebranych w aktach niniejszej sprawy i w aktach spraw Sądu Rejonowego w Bydgoszczy XV GU 27/11 – o ogłoszenie upadłości i XV GUp 15/11 – postępowania upadłościowego, Sąd Okręgowy ustalił, że wniosek o ogłoszenie upadłości (...) Spółki z o.o. nie został przez powoda zgłoszony we właściwym czasie. Już bowiem w dniu 31 grudnia 2010r. wartość majątku Spółki (...) (wynosząca według bilansu dołączonego do wniosku o ogłoszenie upadłości – k.28 akt sprawy o ogłoszeniu upadłości Sądu Rejonowego w Bydgoszczy o sygn. Xv GU 27/11) wynosiła 732.681 zł 51 gr, a wartość zobowiązań 1.064.192 zł 33 gr.

Okoliczność ta wyczerpuje definicję niewypłacalności dłużnika, o której mowa w art.11 ust.2 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, na co zwrócił uwagę biegły sądowy zarówno w swojej pisemnej opinii (str.13 opinii – k.144 akt sprawy), jak i w złożonych ustnych wyjaśnieniach na rozprawie. Okoliczność ta potwierdzona została także zeznaniami świadka Z. W. (świadczącego na rzecz Spółki (...) usługi księgowe), zgodnie z którymi wartość księgowa majątku Spółki na dzień 31 grudnia 2010r. wyniosła 732.681 zł 51 gr, a zadłużenie Spółki 1.064.192 zł 33 gr (zeznania k.87 a.s. i k.84 a.s.).

Dodatkowo – na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego – Sąd Okręgowy ustalił, iż już na koniec 2009r. kapitał własny Spółki (...) był ujemny. Sprawozdanie finansowe za rok 2009 złożone zostało 30 czerwca 2010r., a to oznaczało że konieczność złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości Spółki na podstawie tego właśnie sprawozdania nastąpiła nie później niż 14 lipca 2010r. Biegły sądowy przeprowadził w pisemnej opinii szczegółową analizę płynności (...) Spółki (...) oraz analizę finansowania jej działalności w okresie porównawczym od 31 grudnia 2010r. do 30 kwietnia 2011r.

Z analiz tych wynikało:

- po pierwsze, że wartość wskaźnika płynności natychmiastowej dla Spółki kształtowała się w dniach 31 grudnia 2010r. i 30 kwietnia 2011r. na poziomie 0,0073 i 0,0131 (przy wzorcowej wartości wskaźnika płynności szybkiej od 0,1 do 0,3) co oznacza brak płynności mogący skutkować niską zdolnością do zaspokajania zobowiązań i wydatków na bieżące funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Utrzymywanie się niskiej wartości powyższego wskaźnika przez dłuższy czas bez wątplenia może świadczyć o niewypłacalności Spółki, a co za tym idzie konieczności złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.
- po drugie, iż wartość współczynnika zadłużenia Spółki (...) na dzień 31 grudnia 2010r. i 30 kwietnia 2011r. na poziomie 1,45 – 2,02 (przy wzorcowej wartości tego wskaźnika 0,57 – 0,67) oznacza wyjątkowo złą sytuację ekonomiczno – finansową przedsiębiorstwa. Zdaniem biegłego w praktyce – o ile brak istotnych różnic pomiędzy rzeczywistą a księgową wartością majątku – wartość wskaźnika ogólnego zadłużenia większa niż 1, oznacza niewypłacalność przedsiębiorstwa.

W ocenie biegłego R. F. z powyższej analizy dokonanej na podstawie materiałów znajdujących się w aktach sprawy wyłania się obraz Spółki (...) w złej sytuacji ekonomiczno – finansowej na koniec 2010r., a biorąc pod uwagę wartości ze wskazanego bilansu, także na koniec 2009r. Wykazana w nim bowiem strata z lat ubiegłych (w stosunku do roku 2010) wynosiła 281.038 zł 30 gr. Ponadto na podstawie wartości kapitału własnego i straty netto w roku 2010, zakładając brak nietypowych zaksięgowania, można wyliczyć wartość kapitału własnego Spółki na koniec 2009r. na kwotę – 106.645 zł 58 gr, a więc już wtedy była ujemna.

Ponadto biegły ten wskazywał, iż wielkość niewykonanych zobowiązań Spółki na koniec 2010r. przekraczała wskaźnik 10% wartości bilansowej przedsiębiorstwa, co uzasadniało złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości z likwidacją majątku dłużnik. Jednocześnie z wykazu zobowiązań dołączonego do wniosku o ogłoszenie upadłości wynikało, iż Spółka nie regulowała części swoich zobowiązań wobec kontrahentów od 2005r. , a od 2006r. również zobowiązań publiczno – prawnych.

Na podstawie powyższych dowodów Sąd Okręgowy ustalił zatem, iż złożenie przez Spółkę (...) w dniu 19 maja 2011r. wniosku o ogłoszenie upadłości nie nastąpiło we właściwym czasie, wskazanym w art. 116 § 1 lit. a Ordynacji podatkowej i było znacznie spóźnione w stosunku do terminu właściwego wynikającego z art.21 ust.1 w zw. z art.11 ust.1 i ust.2 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Zaskarżona decyzja co do swojej zasady odpowiadała zatem prawu. Jednak w piśmie procesowym z dnia 18 lipca 2017r. (k.206) pełnomocnik organu rentowego wyjaśnił, iż w zaskarżonej decyzji z dnia 26 stycznia 2015r. omyłkowo, błędnie wskazano zaległości za które powód ponosi odpowiedzialność. Podano bowiem zadłużenie do ostatniego miesiąca, za który składki nie zostały przez Spółkę (...) opłacone, to jest październik 2011r. włącznie, natomiast w sentencji decyzji powinny zostać ujęte zaległości jedynie do maja 2011r., gdyż termin płatności tej składki przypadał w dniu 15 czerwca

2011r. – jeszcze przed dniem ogłoszenia jej upadłości t.j. 4 lipca 2011r. W związku z tym organ rentowy dołączył do powyższego pisma procesowego zestawienie przedstawiające wykaz zaległości na trzy funduszu: FUS, FUZ, FP i FGŚP za okres od grudnia 2009r. do maja 2011r. z naliczeniem odsetek za zwłokę na dzień wydania decyzji, tj. 26 stycznia 2015r.

Ponadto w piśmie procesowym z dnia 18 września 2017r. (k.233 a.s.) pełnomocnik organu rentowego – odnosząc się do kwestii odsetek za które powód powinien ponosić odpowiedzialność – podtrzymał swoje stanowisko, zgodnie z którym osobę trzecią powinny obciążać odsetki za zwłokę od nieopłaconych należności powstałe po ogłoszeniu upadłości spółki. Pełnomocnik ZUS podkreślał przy tym, iż do niedawna w tej kwestii zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie powstało wiele wątpliwości i rozbieżnych poglądów. Jednak aktualnie kwestia ta została już jednoznacznie określona przez ustawodawcę i po nowelizacji ustawy – Ordynacja podatkowa zgodnie z treścią art.107 § 3, ogłoszenie upadłości podatnika lub jego następcy prawnego nie ma wpływu na naliczenie odsetek za zwłokę w odniesieniu do osoby trzeciej.

Jednocześnie – zgodnie ze zobowiązaniem procesowym Sądu Okręgowego – pełnomocnik organu rentowego przedstawił - w treści pisma procesowego z dnia 18 września 2017r. - wyliczenie wysokości zaległości, za które odpowiedzialność ponosiłby powód, przy uwzględnieniu odsetek za zwłokę naliczonych do dnia poprzedzającego dzień ogłoszenia upadłości Spółki (...) – (należności te zostały ujęte także w załączniku nr 3 do pisma procesowego pełnomocnika ZUS z dnia 18 lipca 2013r. – k.213 – 215 a.s.).

Rozważając kwestię czy na powoda może zostać przeniesiona odpowiedzialność za odsetki za zwłokę (obliczone od zaległości składkowych) obliczone także od dnia ogłoszenia upadłości Spółki (...) (od dnia 4 lipca 2011r.) Sąd Okręgowy uznał, iż w stanie prawnym obowiązującym w dniu ogłoszenia upadłości i w dniu wydania zaskarżonej decyzji (tj. przed dodaniem do art.107 Ordynacji podatkowej § 3 – na mocy ustawy nowelizującej ten przepis od 1 stycznia 2016r. – Dz. U. z 2015r. poz.1649 – art.1) osoba trzecia (w stanie faktycznym niniejszej sprawy powód) ponosi odpowiedzialność za odsetki za zwłokę od należności składkowych tylko do dnia ogłoszenia upadłości Spółki (...).

W tym zakresie utrwalone orzecznictwo wskazywało, że członka zarządu, który odpowiada za długi spółki nie można obciążać odsetkami po dacie jej upadłości, gdy postępowanie upadłościowe zakończyło się zlikwidowaniem całej masy upadłości. Przepis art.107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej (przed nowelizacją art.107 dodającą do tego artykułu z dniem 1 stycznia 2016r. § 3) nie może być interpretowany w oderwaniu od art.92 ust.1 Prawa upadłościowego i naprawczego, który przewiduje odpowiedzialność masy upadłości za odsetki od wierzytelności przypadających od upadłego tylko do daty ogłoszenia upadłości. W sytuacji, w której wskutek zakończenia postępowania upadłościowego nie doszło do całkowitego zaspokojenia wierzyciela, a spółka utraciła byt prawny, to naliczenie w stosunku do członka zarządu odsetek od zaległości składkowych od daty upadłości oznacza obciążenie osoby trzeciej (członka zarządu) odpowiedzialnością w stopniu większym niż odpowiadałaby sama spółka. Klóci się to z subsydiarnym charakterem odpowiedzialności członka zarządu względem spółki, jak też z konstytucyjnym charakterem decyzji przenoszących powyższą odpowiedzialność. W stanie prawnym obowiązującym w chwili wydania zaskarżonej decyzji powód może ponieść odpowiedzialność odsetkową, ale tylko za okres do dnia ogłoszenia upadłości Spółki z o.o. (...) (poz. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 6 października 2015r. III AUa 1233/15 – LEX nr 1820439; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 stycznia 2014r. III AUa 520/13 – LEX nr 1439141; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1998r. III CKN 650/97 – OSNC z 1999r./3/64; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2012r. I UK 318/11 – OSNP 2013/2-4/41; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 września 2014r. I FSK 1311/13 – LEX nr 1569190).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art.477¹⁴ § 2 K.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku, przenosząc na powoda odpowiedzialność za:

- należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, jak również koszty egzekucyjne, których wymagalność przypadała przed dniem ogłoszenia upadłości Spółki (...);

- odsetki za zwłokę naliczone do dnia poprzedzającego ogłoszenie upadłości.

W pozostałej części – odnoszącej się do zadłużenia składkowego, odsetkowego i kosztów egzekucyjnych, wskazanych w punkcie I sentencji wyroku odwołanie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie albowiem w tym zakresie ponosił on odpowiedzialność za wyżej wskazane należności zadłużeniowe Spółki (...). Dodatkowo w tym miejscu wskazać należy, iż pierwszymi długami składkowymi Spółki za które – jako członek zarządu – ponosił on odpowiedzialność, były należności składkowe za grudzień 2009r. albowiem termin ich wymagalności przypadał w styczniu 2010r. Jego żona – świadek M. N. była członkiem zarządu tej Spółki do dnia 31 grudnia 2009r. Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia wspólników z dnia 31 grudnia 2009r. od dnia 1 stycznia 2010r. zarząd był jednoosobowy, a R. N. od tego dnia objął funkcję prezesa zarządu.

(dowód: protokół Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników (...) Sp. z o.o. – k.119 a.s.)

W punkcie III wyroku, na podstawie art.100 w zw. z art.98 § 1 i § 3 K.p.c. Sąd Okręgowy orzekł o kosztach zastępstwa procesowego między stronami, stosunkowo je rozdzielając stosownie do wyniku sporu, w którym powód wygrał w 33%, ulegając przeciwnikowi w 67%. Koszty procesu poniesione przez strony obejmowały wynagrodzenie ich pełnomocników procesowych ustalonych według stawki minimalnej adekwatnej do wartości przedmiotu sporu (3.600 zł x 67% = 2.412 zł, 3.600 zł x 33% = 1.188 zł; 2.412 zł – 1.188 zł = 1.224 zł). Wynagrodzenia pełnomocników stron ustalone zostały na podstawie:

- § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych ... (t.j. Dz. I. z 2013r. poz.490 ze zm.),
- § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie ... (t.j. Dz. U. z 2013r. poz.461 ze zm.).

SSO Janusz Madej